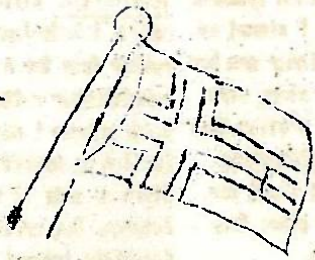


# F R I T T L A N D



nr. 38 - 2. årg.

mandag, 9. april 1945.

9. APRIL 1945.

Fem år er nå gått siden vi ble vekket til krig av sirener og fly, til tyske tropper i landet. Det var grusomt og ufattelig, men uavvendelig. Vi skulle ikke som under den første verdenskrig leve i sus og dus i nøytralitet, mens andre land forblodde, vi måtte slev slåss for frihetens ide, og for Norges eksistens. Det syntes ufattelig, men veien vi skulle gå stod likevel klar og utvetydig for oss. Nesten instinktmessig reiste folket seg til kamp, og i måneder måtte tyskerne kjempe før de fikk bukt med den åpne motstanden. Men dermed ble ikke Norge deres. Motstandsviljen var der like fullt, og etterhvert som det gikk klarere opp for oss hva krigen virkelig innebar, vokste den spontane opposisjonen til en bevisst hard motstandsfront.

Det ble en krig ført av hele folket både utenfor og innenfor landets grenser. Den korte varighet av krigen viste seg å være en illusjon. Krigen vokste i omfang og i gru. Det ble en krig som grep inn i alle hjem, en krig som uavlatelig krevde nye ofre. Idag er kampen hardere og mere sammenbitt enn nåensinne, offer er blitt lagt til offer, og tapene blitt stadig sværere å bære. Og nå står sluttkampen foran oss, kanskje den blir den tyngste, men den blir den siste. Med den skal vi nå det målet som vi har sett fram til i 5 år. Da gjelder det ikke et øyeblikk å stanse opp for å se hva vi har gjort for det er fullgjort. Eller for å se hva vi har lapt og så knuges av tapene. Vi nå slåss nå som vi har gjort i 5 år. Skulle vi treffes, skulle vi svikte nå like foran målet, ville vi forspille 5 års bitter kamp, 5 års bitre ofre. Uavkortet nå vi fortsette å slåss til Norge igjen er vårt "Slik at en arnen slekt, åpen og varm og fri, kan mellom korn og løv, slippe å bli som vi."

"Skammens natt tar aldri ende  
uten ved vår tid,  
vi skal brenne og forbrenne  
så on d a g blir til."

(Nordahl Grieg 9. april 1941)

## ØDELEGGELSE OG GJENOPPBYGGING.

Finnes det noe forhold, noen likevekt mellom det menneskelige evne til å ødelegge og til å bygge opp igjen? En tenker litt urelig på framtiden når en leser om de nye titonnbombene, som ved innvielsen utslettet en hel øy. Under den finske vinterkrigen var det snakk om bomber på tusen kilo, men ingen trodde riktig på dem. I 1941 var 1800-tonns bomber et faktum, og to år senere var vekten fordoblet. Noen etappe ble en ting på 5600 kilo med så forferdelige virkninger at menneskene sammenlignet den med et jordskjelv, og det nyeste er nå titonnbomben. Om en kommer stort lenger i denne krigen, vet en ikke, men noen sluttgrense er ikke ansett.

Hvilke ødeleggelser disse tingestene har foranstaltet, vil framtiden vise. Ruinene hoper seg opp i de gamle byene, og det som gjenstår av den gamle bebyggelsen, kommer til å danne det kulturlag hvor framtidens arkologer skal avlese kjennetegnene på tiden og virkningene av Hitlerveldet. Men det finnes land hvor ødeleggelsene er verre. Tyskland har sin dyrkede mark i behold; i Holland står 43% av arearealet under vann, den mannlige befolkning er ført bort i trellskap, den industrielle utrustning er stjålet eller ødelagt.

Likevel er det i grunnen ingen som ikke tror at verden kommer til å overleve elendigheten. Når nazismens dervisjoner fantaserer om at verden

skal gå under sammen med dem, oppfatter vi det som et interessant vitensbyrd om maktløshetens psykologi, men tar det ellers ikke alvorlig. Apokalyptiske forestillinger flourerer alltid i opprørte tider, men når freden kommer, mister de sitt tak på menneskene. - I grunnen tror vi heller ikke at det vil være så lange før Europa blir seg selv igjen. Ivrige hender vil overalt utslette sporene av nazismens hjenesteiser - hollenderne bygger opp igjen de raserte vollene og setter sluser og pumpeverk i stand, på de avsvulde tomtene i Finnmark reiser nye menneskeboliger seg, den brente russiske jord skal igjen bære buggende hvete. Sannsynligvis kommer alt til å gå forbausende fort. Over alt hvor det er prøvd, har gjenoppbyggings-teknikken kunnet konkurrere med ødeleggelsesteknikken: Torpeder fra tyske ubåter har sendt mange millioner tonn til havets bunn, men de amerikanske verfter har bygget nye fartøy i langt raskere takt. Da tyskerne ble drovet bort fra Cherbourg, hadde de gjort alt som sto i menneskelig makt for å gjøre havnen ubrukelig, men nå er dens kapasitet større enn før katastrofen. Alt dette gjelder de folk og de land som freden kommer til å gjøre fri, men gjelder det også Tyskland og tyskerne? Det er vanskelig å bringe på det fjene hvilken innstilling den tyske sivilbefolkning i de erobrete deler av landet tar. Den virker hverken nazistisk eller antinazistisk, hverken kald eller varm. Det er umulig å oppdage noe tegn på selvstendig politisk tenkning, eller noe ønske om politisk innflytelse. Hvordan kommer et slikt folk til å stille seg overfor etterkrigstidens arbeidsoppgaver, når de har mistet sin trykthet sine befalingsmenn og sine ledere?

Hvis Hitlerveldet fører ut i nasjonal brøkesløshet og et politisk vakuum som uten en fremmed okkupasjonsmakt ville bringe landet inn i et forferdelig kaos finner vi i det bare bekræftelse på en gammel laettagelse at ikke noe politisk regjeringsskifte er vanskeligere enn avviklingen av et dеспот. Tyskland av 1920 var et sykt land, veggelsinnet og fylt av dunkelt haanet begjær. Hva som skal følge etter Hitler, blir et større problem enn forandringen fra keiserdømme til republikk.

## DEN NORSKE BATALJON.

Normandie, Cherbourg, Elbauf, Malmø - disse navnene betegner milepeler på "Den norske bataljons" vei til berømmelse. Den 90. amerikanske infanteribataljon, som den offisielt heter, har fått dette navnet fordi den nesten helt og holdent består av amerikanere av norsk herkomst. 500 av mennene snakker norsk flytende, og de aller fleste av dem stammer fra Midt-Vesten, hvor det skandinaviske innslag er dominerende. Bataljonen er en lett mekanisert enhet med soldater, som er trent til commando og skiløpersoldater, og som såkalt enkelt infanteribataljon har den norske bataljon ofte fått seg tildeelt spesialoppgaver. Erobringen av Elbauf tilskrives deres dyktighet og uforferdelighet, og de tyskerne i desember ifjor prøvde å gjennomføre et stort gjennombrudd i Frankrike, fikk "nordmennene" til oppgave å holde Malmø. Tyskerne innledet angrepet mot byen 17. desember. Bataljonen så plutselig amerikanske stridsvogner og jeeps komme rusende, bemannet med menn i amerikanske uniformer. Men forsvarerne så også tyske våpen og uniformer bak de amerikanske, og angriperne måtte vende tilbake etter et blodig nederlag.

"Den norske bataljon" kjemper nå på tysk jord. Som alle andre allierte er disse troppene ivrige etter å nå Berlin, men hovedmålet er for dem likevel Oslo.

De har ikke noe høyere ønske enn å ta fatt på befrielsen av "hjemlandet".



Kjære landsmenn. Littar opplever vi 9. april, for 5. gang siden tyskerne overfalt Norge. På denne dag vil vi i takknemlighet samle oss i minnet om de menn - de militære styrker, sjømennene og andre menn og kvinner som har ofret livet for Norges sak. La oss anstrenge oss for at disse store ofre av den enkelte ikke skal være forgjaves. Vi har lov å håpe at slutten nærmer seg. La oss gjøre vårt ytterste for å stå samlet til det gjenoppbyggingsarbeid som forestår og gjøre oss verdige til det de ofret livet for. Jeg sender en hilsen til alle nordmenn, hvor de enn er, i den sikre forvisning om at det som samler oss i arbeidet er: alt for Norge.

TALE AV UTENRIKSMINISTER EDEN

Det er 5 år siden tyskerne angrep Norge. I hele denne tiden har nordmenn ute og den norske front hjemme ledet av den ukuelige Haskon den 7. ført en stadig kamp for friheten. Sjøfolk, norske soldater, marinens menn, flyvere har kjempet side om side med menn fra Storbritannia i samsvar med gamle tradisjoner fra sjømannskapet og har nådd fram til et enestående broderskap. Vi som har hått den lykke å arbeide på fri jord i et fritt land har med beundring sett på den norske hjemmefronts stille, intense kamp mot nazistene. I den siste tid av forsvarskampen har øyeblikket vært inne til en offensiv sabotasjekamp mot fiendens troppesamband og kommunikasjoner. Den har vært framragende planlagt og satt i verk koordinert med den allierte overkommandos behov. Det har oppnådd bemerkelsesverdige resultater nettopp på den tid nazistene slås ned i Tyskland. Det er godt å minnes at hvor oneste dag har nazistene lidd nederlag overfor de tapte nordmenn, hvis mot er like så stort som deres antall er lite. Det blir fremdeles mørke stunder før den endelige frigjørelse, men vi kan med sikkerhet si at slutten på Norges lidelser kan skimtes. Når den tid kommer vil det norske folks store konstruktive krefter frigjøres for å skape et nytt, demokratisk Norge som skal ta sin plass i de forenede nasjoners råd. Våre to folk går inn for de samme idealer og en styreform som representerer demokratiet. Til disse bånd fra tidligere er kommet et nytt i den felles fare vi står overfor og som vi går ut av til felles seir og gjenoppbyggingsoppgaver.

I anledning av 9. april vil det mandag bli holdt en budstjeneste i Westminster Abby. Biskop Fjellbu og den danske pastor Sandbæk taler.

TALE AV ERKEBISKOPEN AV CANTERBURY

Den engelske kirke har med varm medfølelse fulgt det norske og danske folks kamp i disse sorgtunge år og er fylt med den dybeste beundring for den faste tro og det heltanet de har vist. Endel av Norge er nå frigjort, og det er håp om den endelige frigjøring. Vanskeligheten har knyttet oss sammen og vi vil gå endelig sammen om seieren. På min kirkes vegne hilser jeg biskop Fjellbu og pastor Sandbæk som nåsmenn for den ukuelige motstandsmænd deres folk har vist. Jeg sender en hilsen til den norske og danske kirke og uttaler håpet om at de sammen med den engelske kirke nå få nåde til å lære folkene livets og fredens bud.

NORGE S NYTT

Statspolitiet tar stikkprøver av all innenlandsk post. Det forekommer stadig arrestasjoner på grunn av at folk har skrevet uforsiktig i privatbrev. Skriv aldri noe som kan bringe deg selv eller andre i klamme på Stato. Alle brev kan komme i urette hender.

Det meldes fra Bodø at mange tyske soldater er reist derfra. 5 av de største bygninger tyskerne har tatt skal frigis.

Hitlers berømlige V-våpen skal ifølge sikre opplysninger ha forvoldt større materiell skade og større tap av menneskeliv i selve Tyskland enn noe annet stoff. - Vi har også brakt i erfaring at Tyskland har mistet eliten av sine flyvere under forsøk med et nytt fly som skulle gjøre en hastighet av over 2.000 km i timen. Alle de flyulykker hvor Tysklands beste flygere omkom, og som ble betegnet som alminnelige nedstyrlinger, skal skyldes dette nye våpen. Men til tross for de største anstrøngelser er det ikke lykkes tyskerne å løse denne oppgave.

Vestfronten. Allierte flybårne styrker ble søndag sluppet ned over et stort område i Nederland i nærheten av Zuidersjøen. Styrker fra 1. kanadiske arm rykker fram for å møte disse styrker. Allierte fly hadde tidligere med rakettbomber rettet en rekke angrep mot tyske støttepunkter og troppesambandslinjer i nærheten av Deventer og på fem andre steder, særlig mellom Zwollon og Amersfoort. Jernbanen mellom Groningen og Zwollon er avbrutt. Styrkene står 12 km fra lleppel. Tyskerne gjør fremdeles kraftig motstand i Zutphen. Det britiske brufaste på østbredden av Ems, ved Linjen, er utvidet. Kanadiske tanks i Nederland er støtt fram 10 km videre mot N. i lleppeldistriktet. Lenger Ø står britiske tanks bare 16 km fra Bremen. I SØ står britiske tanks 12 km fra Hannover. Amerikanske styrker er gått forbi Hannover i S, og over elva Leine og står 30 km fra Braunschweig. Jernbaneknutepunktet Elze er tatt og veien mellom Hannover og Hildesheim er avskåret. I Ruhrommen er Soest ryddet. Tanks fra 3. armé er rykket fram 18 km til Mühlhausen på vei til Magdeburg. Franske styrker rykker østover fra Karlsruhe og står 28 km fra Stuttgart. - Amerikanerne har rykket fram 30 km fra Heilbronnområdet og nådd Creilsheim, SV for Nürnberg. - Allierte styrker i V tok 43.000 fanger, fredag og 40.000 lørdag. Siden de allierte gikk over Rhinen er det tatt 351.000 fanger. - 3 amerikanske arme treff i en saltmine nær Gotha på den tyske riksbanks personell, som var blitt igjen for å passe det de sier er Tysklands gullreserve, deriblant 2 millioner amerikanske dollar, 100 millioner franske francs og 100.000 engelske pund, norske, tyrkiske, spanske og portugisiske penger foruten 3 milliarder tyske merk. Direktøren for den tyske riksbank ble tatt til fange. Han fortalte at man var begynt å frakte verdipapirene fra Berlin i februar. Senere hadde man forsøkt å frakte dem tilbake da alle trykkeriene var ødelagt, men så mange bruer etc. var ødelagt at det var uråd. Det var i minen også en rekke kunstverker bl.a. av Rembrandt, Rubens og van Dyck. - Engelske aviser viste i forrige uke fotografier av en vognlast med V-2 raketter, som var tatt i nærheten av Paderborn. På hver enkelt rakett var detaljerte instruksjoner for innstilling og avfyring. Det har ikke vært noe slags tysk luftvirksemhet over England siden langfredag.

Østfronten: Russerne har brutt igjennom det tyske forsvar V for Wien. Byen er nå omringet på tre kanter. Lørdag støtte de inn i byområdet fra S og det pågår voldsomme gatekamper i Wien-området mot russiske rester av alle tyske enheter, deriblant politistyrker og offisereselaver. Wien vil lide samme skjebne som Varsjova og Budapest. - I Jugoslavia har russiske og bulgarske styrker tatt et jernbaneknutepunkt 80 km NO for Zagreb. Sarajevo er befrikket av jugoslaviske styrker. - Russiske fly har senket en destroyer og et forsyningskip i Danzigbukta.

Flyangrep. Amerikanske fly angrep fredag Halle og Leipzig. Over 1.200 bombe-fly og 750 jegerer angrep søndag jernbaneknutepunkter mellom Berlin og Nürnberg. Natt til søndag angrep britiske fly oljeraffinerier i nærheten av Leipzig. Berlin ble angrepet av mosquitos fra baser på kontinentet. Lørdag angrep amerikanske bombefly en rekke mål i Tyskland. Tyske fly optok kampen; det var den første alvorlige motstand fra Luftwaffa siden begynnelsen av mars. 105 tyske fly ble skutt ned og 116 fly ødelagt på bakken. De allierte mistet 38 fly. Britiske beaufighters angrep lørdag tyske skip utenfor norskokysten. 2 handelskip fikk fulltreffere og 1 eskorteskip og 1 slepebåt ble skadet.

Østen. Japans største slagskip ble senket lørdag. Amerikanske hangarskip møtte en japansk flåte som var på vei sydover til Okinawa. 2 japanske kryssere og 3 jagerer ble også senket. Under operasjonene fredag og lørdag mistet japanerne 400 fly. Lørdag angrep 150 flygende festninger Tokio og Nagoya. Flygende festninger fra baser på Marjalinene angrep lørdag den sydlige del av det japanske fastland. - 75. Japanske arme i Burma er nå utsløttet.

Hellas. Den greske regjering under Plastiras har trukket seg tilbake. Det er under Vulgaris dannet en partiløs, foreløpig regjering til det kan bli holdt nye valg.

Norge. En ny norsk tankbåt på over 16.000 tonn, kongsvåg, er nå ferdigbygget og overdratt den norske regjering. Mannskapet er norsk.